

zaradi tega): Dedovati po stricu; palica po rajnkem očetu; gora je znamenita po krasnem razgledu; po lastni neumnosti trpeti; Rahel se plače po svojih otrocih; žaluje po materi; tako daleč so prišli po neslogi; v kleti diši po sadju.

To vem po njem pomeni nekaterim piscem, da vem po njegovem posredovanju od koga tretjega, ali pa, da vem od njega samega. Ta pomenska dvojnost je zlasti očitna in neprijetna v pasivu: To je bilo ukazano po tajniku. Primer je pravilen, če je bil tajnik tisti srednik, ki je naprej sporočil ukaz te ali one oblasti, napačen pa, če je tajnik sam dal tisti ukaz. Menim, da je napačna raba prišla iz latinščine, pri nas se je razmahnila posebno v dobi pretiranega purizma, ko je bil vsak od v pasivu osumljen nemčevanja. Na latinski vpliv kaže dejstvo, da tako rabo nahajamo tudi v tistih slovanskih jezikih, kjer je bila latinščina dosti rabljena, n. pr. poljsko: przysłano po mnie; hrvatsko: jao človiku onomu, po kom sin človičanski pridán bude; komedija spjevana po Marinu Držiću. Brez dvoma so oporečni takile slovenski zgledi: pustil sem se po svojem agentu ugnati v kozji rog (prav: dal sem se agentu); po predlogih izraženi pojmi (prav: s predlogi); po socialistični demokraciji izdana Nemčija (prav: od); delavec je bil izkoriščen po kapitalistih (prav: od kapitalistov). Prim. SP, stran 445 in 526!

Slaba je raba predloga po v naslednjih primerih, ki sem jih posnel iz sodobnih piscev: Zmerom je sanjarila po otrocih; iskanje po krivcu; Čerkez je ustrelil po vojaku (rusizem!); psovanje po materi; soglasnost je bila dosežena po vprašanju skupnega nastopa (kroatizem!); belokranjski pome bo slabo kaže na uskoški jezikovni vpliv.

SLOVNIŠKE IN PRAVOPISNE DROBTINE

Svoj živi dan

Za pridevnik v tej zvezi trdijo nekateri, da bi moral biti v nedoločni obliki, češ da se govori samo svoj živ dan. Res je, da se tako govori, toda to je narečni izgovor in tudi v pisavi raba omahuje.

Kakšno stališče ravnamo v tem pogledu naše slovnice. Janežič-Sketova Slovenska slovnica, 6. izdaja 1889, pravi v § 304 na str. 208 v pravilu, točka a), da se določna pridevnikova oblika rabi, »kedar govorimo o določni, že znani osebi ali reči, ali kedar mislimo vse osebe ali vse reči jedne vrste, nemščini rabi v tem slučaju določni spolnik: der, die, das pred pridevnikom.« V opombi na str. 209 pa je rečeno: »Izjema more nastopiti le tedaj, kedar ima pridevnik zaimek: vsak, sleherni, svoj ali kako sorodno določilo pred seboj...«, vendar pa primera za »svoj« ne navaja. Osmo izdaja iste slovnice, 1900, ima na str. 213 isto pravilo in isto opombo. Toda v opombi popravlja

Sket v primerih nedoločno obliko pridevnika v določno oziroma v samostalnik: »Vsak hvaležen (pravilno: hvaležni) narod slavi... Sleherni pravičen (pravilno: pravičnik) se boji... Za svoj tudi tukaj nima primera. Deveta izdaja Janežič-Sketove Slovenske slovnice, 1906, ima enako pravilo, enako opombo, tudi brez primera za svoj. — Breznik se je vprašanju v vseh štirih izdajah svoje slovnice izognil tako, da ga je izpustil. Slovenska slovnica 1947, str. 81, t. 9 pa izrecno pravi: »Za svojilnimi zaimki in zaimkom ves rabimo določno obliko.« Primeri: Povzdigni svoj silni glas! Moj črni plašč. Naš narodni dom. Ves prosti čas je preždel ob knjigah. Ves ljubi večer je predremal — jasno kažejo, da so v skladu s pravilom. Upira se nam reči in še bolj zapisati: Povzdigni svoj silen glas! ali Moj črn plašč ali Naš naroden dom. S. Gregorčič je za poslednja dva primera dobro čutil, da mora stati za svojilnim zaimkom določna pridevniška oblika. In če je prav le Moj črni plašč, Naš narodni dom, je tudi prav samo: Povzdigni svoj silni glas. Svoj živi dan ga nisem videl.

Pleteršnik II, str. 963, navaja primer »nisem ga videl svoj živ dan« in dostavlja kot vir Cigaleta in Jurčiča. V Cigaletovem Nem.-slov. slovarju I, str. 945 sem našel pod geslom Lebtage, pl., tele slovenitve: »živi dnevi, živi dan; ich habe ihn mein Lebtage, all mein Lebtage nicht gesehen, nisim ga vidil svoje žive dni, svoj živ dan...« Pri Jurčiču primera nisem mogel najti.

Pregledal sem tudi primere v kartoteki za novi slovenski slovar v Inštitutu za slovenski jezik pri SAZU: Ant. Debeljak piše v svojem prevodu Vieirovega Amadisa na str. 30: svoj živi dan ni imel tako dobrega (sc. — meča) v rokah. F. Kozak piše v prevodu Durichovih Blodenj, str. 303: svoj živ dan. Iz Naše zvezde 1933/34, str. 137 je izpisan primer: se nisem ganil svoj živ dan iz domače dežele. To so vsi doslej izpisani primeri z zaimkom svoj. Imamo pa še primere brez svoj: Kaj takega še živ dan ni videl (Hafner, Lipe 6), iz takih ust še živ dan ni bilo besede (J. Vidmar-Gogolj, Mrtve duše 126), Jaz še živ dan nisem videl Turka (Brvar-Buchan, Zeleni plašč str. 9). Toda ta živ dan ustreza nem. Lebtag; v tej nemški sestavljenki je Leb- določilna, -tag pa osnovna beseda. V takih primerih ima slovenščina za določilno besedo pridevnik in ta mora po vseh slovniških pravilih stati v določni obliki. Zato so gori navedeni primeri napačni in se povsod mora glasiti živi dan, kakor je že Cigale nem. Lebtage pravilno postavil v ednino: živi dan.

Vsa zveza svoj živi dan se navadno rabi v stavku: nisem ga videl svoj živ dan. Ta stavek pa je v celoti sintaktični kalk po nemškem: ich habe ihn (all) mein Lebtage nicht gesehen. V nemščini bi pričakovali meinen Lebtage in nemška krajšava mein Lebtage je morda nehote nekoliko vplivala na slovensko nedoločno obliko svoj živ dan, vsaj pri pisateljih, ki so znali nemško.

Zveza svoj živi dan je razširjena po vsem slovenskem ozemlju in se na slovenskem vzhodu rabi v določni obliki: svoj živi dan. V osrednjih in zahodnih slovenskih narečjih pa se je končni nepoudarjeni -i v pridevniku po moderni vokalni redukciji izgubil in je ta izguba stara

že več sto let. Določna oblika je tako na zunaj sovpadla z nedoločno. Za razločevanje določnosti od nedoločnosti je jezik začel devati pred pridevnik brez -i kazalni zaimek ta: ta lep (=lepi) fant, ta grd (=grdi) klobuk, za nedoločnost pa števniki en: en lep fant. Toda ta ljudska raba, ki se je razvila po začetku slovenskega knjižnega jezika, v knjigi ni dovoljena. V knjižnem jeziku ne upoštevamo moderne vokalne redukcije, zlasti ne pri določni obliki pridevnika. Svojljni zaimki mo j, tvoj, svoj itd. ravno tako jasno določajo predmet po lastnosti ali lastnini, torej pridevnik, kakor kazalni zaimki ta, ta, to; tisti -a -o itd. Zatorej mora za njimi stati pridevnik v določni obliki: svoj živi dan.

R. Kolarič

Ocene in poročila

NOVI SLOVENSKI FAUST

Iz raznih vzrokov pišem tale sestavek s težavo. Kdor se sam peha s prevajanjem poezije — in jaz sem od tega dela dobil marsikakšen žulj na možganih, kakor je nekoč rekel o prevajalski tlaki V. Levstik —, ta edini ve, kakšnega napora, kakšne vztrajnosti, kakšnih jezikovnih in stilnih akrobacij in koliko ur je treba, da se rodi knjiga dobro prevedene poezije. Stvar pa je še mnogo hujša, če gre za knjigo, ki nosi Goethejevo in Faustovo ime. A ni ga večjega užitka za prevajalca, ki se loti svojega dela z vso odgovornostjo, zaradi katere zlepa ni zadovoljen s svojim delom, če ima po mučnem pretehtavanju in zavračanju številnih variant pri zadnji vendarle občutek, da je našel ustrezno slovensko obliko. Tedaj slavi zmago slovenski jezik in prevajalec sam. V »Faustu«* sta si naš jezik in prevajalec Božo Vodušek izbojevala marsikakšno zmago. Te zmage so tem večje cene, ker gre pač za »Fausta«, za neznansko trd oreh, in za prevajalca, ki se je lotil tega dela skorajda brez verzno-prevajalskih izkušenj, ki so za tako delo prav tako koristne kakor za katero koli drugo. Težave so tudi zaradi narave vezane besede, ki je taka, da je mnogo težje govoriti o uspehih odstavkih ter njih odlike razlagati kakor pokazati na šibkejše ali sploh nezadovoljive rešitve ter jih razčlenjevati in dokazovati. To utegne vselej ustvariti v bralcu napačen vtis o prevajalčevih dosežkih in krivično mnenje o recenzentovi zgovornosti. Vendar bi ob »Faustu« vsak poročevalec napravil slabo uslugo takemu prevajalcu takega dela, če ne bi z vso odgovornostjo in tovariško odkritosrčnostjo opozoril na stvari, ki jih kaže popraviti za novo izdajo, saj bo v nekaj letih gotovo potrebna. Ob mnogih odličnih odstavkih v »Faustu« so celó manjši prevajalčevi nesrečni prijemi tem bolj vidni in tem bolj motijo bralca in poznavalca tega Goethejevega najbolj slavnega in najbolj razvpitega dela. Tudi moram tu ugotoviti žalostno stanje naše revialne kritike, ki gre po večini molče mimo prevodov iz svetovne poezije ali pa se obregne obnje z nekaj vrstami graje ali hvalisanja. Pa vendar — z nastopom prevajalca

* J. W. Goethe, Faust. Prvi del. Prevedel in opombe napisal Božo Vodušek, uvod napisal Josip Vidmar, opremila Jakica Accetto. Strani XXVIII + 320. Založila Državna založba Slovenije v Ljubljani 1955. Natisnila Tiskarna Ljudske pravice.